

Warszawa, dnia 6 maja 2017 r.

Stanowisko

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu

Krajowej Rady Radców Prawnych

Zapytanie:

Czy istnieje możliwość podjęcia zatrudnienia przez radcę prawnego w jednoosobowej kancelarii adwokackiej na podstawie umowy cywilnoprawnej lub umowy o pracę wraz z jednoczesnym reprezentowaniem klientów tej kancelarii przed sądami na podstawie pełnomocnictwa substytucyjnego udzielonego temu radcy prawnemu przez adwokata prowadzącego tę kancelarię.

Stanowisko własne radcy prawnego:

Radca prawny składający zapytanie sformułował własne stanowisko w sprawie, argumentując że zgodnie z art. 8 ustawy o radcach prawnych skoro radca prawny może być zatrudniony w ogóle, to tym bardziej może go zatrudnić adwokat prowadzący kancelarię adwokacką. Zawód adwokata jest tożsamy w zakresie wykonywanych czynności i nie ma przeszkód, aby adwokat udzielał pełnomocnictwa substytucyjnego do reprezentowania klientów przed sądami dla zatrudnionego radcy prawnego.

Rozważania:

Artykuł 8 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (tj. z dnia 1 lutego 2016 r.; Dz.U. z 2016 r. poz. 233) wymienia formy wykonywania zawodu radcy prawnego. Zgodnie z tym przepisem radca prawny wykonuje zawód w ramach stosunku pracy, na podstawie umowy cywilnoprawnej, w kancelarii radcy prawnego oraz w spółkach: cywilnej lub jawnej, w której

wspólnikami są radcowie prawni, adwokaci, rzecznicy patentowi, doradcy podatkowi lub prawnicy zagraniczni wykonujący stałą praktykę na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2014 r. poz. 134, z 2015 r. poz. 1311 oraz z 2016 r. poz. 65) lub partnerskiej, w której partnerami są radcowie prawni, adwokaci, rzecznicy patentowi, doradcy podatkowi lub prawnicy zagraniczni wykonujący stałą praktykę na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej lub komandytowej lub komandytowo-akcyjnej, w której komplementariuszami są radcowie prawni, adwokaci, rzecznicy patentowi, doradcy podatkowi lub prawnicy zagraniczni wykonujący stałą praktykę na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej. W ust. 2 ograniczono przedmiot działalności tych spółek wyłącznie do świadczenia pomocy prawnej.

Świadczenie przez radcę prawnego pomocy prawnej – także w ramach stosunku pracy - polega w szczególności na (art. 6 ust. 1 RadPrU): udzielaniu porad i konsultacji prawnych dla pracodawcy, sporządzaniu na jego polecenie opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych, występowaniu przed organami administracji i sądami w charakterze pełnomocnika itp.

Powyższe przepisy pozwalają w sposób jednoznaczny ustalić, że radca prawny może wykonywać zawód radcy prawnego w ramach stosunku pracy. Stosując regułę wykładni językowej i oczywiste wskazania praktyki radca prawny może świadczyć pomoc prawną w jednej, niektórych lub nawet wszystkich formach i to jednocześnie. Potwierdza to brzmienie art. 8 ust 3 ustawy, zgodnie z którym radca prawny jest obowiązany zawiadomić radę właściwej okręgowej izby radców prawnych o podjęciu wykonywania zawodu i formach jego wykonywania (...). Pomocniczo – zasadę wielości i jednoczesności zatrudnienia/wykonywania czynności zawodowych - uzupełnia art. 17 ustawy, zgodnie z którym radca prawny wykonujący zawód w ramach stosunku pracy może być zatrudniony jednocześnie w więcej niż jednej jednostce organizacyjnej i w wymiarze przekraczającym jeden etat. Zapewne jest też dlatego, że czas pracy radcy prawnego w lokalu jednostki organizacyjnej nie może być krótszy niż dwie piąte czasu pracy ustalonego w zawartej z radcą prawnym umowie (art. 18 ust 2 ustawy).

Uzupełnieniem regulacji art. 8 ust 1 ustawy jest art. 9 ust 1 ustawy, w myśl którego radca prawny wykonujący zawód w ramach stosunku pracy zajmuje samodzielne stanowisko podległe bezpośrednio kierownikowi jednostki organizacyjnej. Natomiast zgodnie z ust. 4 tego

przepisu radcy prawnemu nie można polecać wykonania czynności wykraczającej poza zakres pomocy prawnej. Wracając do treści art. 8 przywołać trzeba przepis ust 4, zgodnie z którym zakres pomocy prawnej, terminy i warunki jej wykonywania oraz wynagrodzenie określa umowa.

Jedynie na marginesie godzi się wspomnieć, że zgodnie z art. 8 ust. 6 ustawy pomoc prawna polegająca na występowaniu przez radcę prawnego w charakterze obrońcy w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe może być świadczona w ramach wykonywania przez niego zawodu na podstawie umowy cywilnoprawnej, w kancelarii radcy prawnego oraz w spółce, o której mowa w ust. 1, pod warunkiem że radca prawny nie pozostaje w stosunku pracy. Zakaz zatrudnienia nie dotyczy pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych.

Przepisy ustawy o radcach prawnych wielokrotnie powołują się na przepisy Kodeksu pracy, co należy uznać za wezwanie do ich bezpośredniego stosowania lub stosowania z odpowiednimi modyfikacjami wynikającymi z ustawy o radcach prawnych (na zasadzie *lex specialis derogat legi generali*). W szczególności będą to przepisy Kodeksu pracy o czasie pracy, o odpowiedzialności zawodowej i dyscyplinarnej, o zakazie konkurencji czy o związaniu poleceniem pracodawcy (o czym niżej)

Konkluzje:

W ocenie opiniującego należy uznać – pozostając w zgodzie z zapytującym – że radca prawny może być pracownikiem jednoosobowej kancelarii adwokackiej. Wówczas zatrudniająca go kancelaria adwokata jest w rozumieniu art. 3 KP jego pracodawcą. Pracodawcą jest jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej, a także osoba fizyczna, jeżeli zatrudniają one pracowników.

W takim przypadku radca prawny wykonuje pracę w jest jednostce organizacyjnej, mając jednak na uwadze zasadę niezależności wyrażoną w art. 13 ustawy, zgodnie z którą **radca prawny nie jest związany poleceniem co do treści opinii prawnej.** Innymi słowy pracodawca zatrudniający radcę prawnego – w ramach przysługujących pracodawcy uprawnień kierowniczych wynikających z istoty stosunku pracy – nie może wydać radcy prawnemu polecenia służbowego, które wykraczałoby poza zakres pomocy prawnej. Wydanie takiego polecenia jest bezskuteczne w tym sensie, że radca ma prawo uchylić się od wykonania takiego

polecenia, bez narażania się na jakiejkolwiek sankcje ze strony pracodawcy. Dla zobrazowania sytuacji można posłużyć się przykładem, zgodnie z którym jeśli pracodawca (np. adwokat) zleci radcy prawnemu sporządzenie opinii prawnej na określony temat i przedstawi wytyczne, jakie ta opinia powinna zawierać, to radca powinien sporządzić opinię (nie może uchylić się od wykonania tego obowiązku), ale w żadnej mierze nie wiąże go wskazówki pracodawcy. Pracodawca nie może wymusić na pracowniku-radcy prawnym, aby ten przygotował opinię prawną „pod jego dyktando”. **Radca prawny prowadzi – w imieniu swego pracodawcy – samodzielnie sprawy przed sądami (organami administracji), przy czym ma obowiązek czynić to z należyłą starannością, przestrzegając zasad etyki zawodowej;** w szczególności powinien w sposób należyty (adekwatny do okoliczności) wykorzystać przewidziane w przepisach prawa środki służące zapewnieniu ochrony uzasadnionych interesów swego pracodawcy (art. 14 ustawy). Ostatni wątek prowadzi do konkluzji, że radca prawny może działać na podstawie pełnomocnictwa substytucyjnego. Zgodnie z art. 22 ust 2 ustawy - radca prawny, wypowiadając pełnomocnictwo, umowę zlecenia lub umowę o pracę, obowiązany jest wykonać wszystkie niezbędne czynności, aby okoliczność ta nie miała negatywnego wpływu na dalszy tok prowadzonych przez niego spraw.

Podsumowując, radca prawny może być zatrudniony przez adwokata prowadzącego jednoosobową kancelarię adwokacką. Radca prawny może występować w postępowaniach sądowych i innych na podstawie udzielonego pełnomocnictwa substytucyjnego.

Opracował:

r. pr. Stefan Mazurkiewicz

Przewodniczący Komisji

Etyki i Wykonywania Zawodu KRRP

r. pr. Ryszard Wilmanowicz